

HỒ CHỦ TỊCH - NGƯỜI THẦY VĨ ĐẠI CỦA SỰ NGHIỆP GIÁO DỤC VIỆT NAM

PHAN THANH TỊNH

Trên bước đường phát triển của cách mạng Việt Nam, những huấn thị, lời dạy của Hồ Chủ tịch trong sự nghiệp giáo dục chiếm một vị trí vô cùng quan trọng. Từ ngày Cách mạng tháng Tám thành công, nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa ra đời đến lúc Người đi xa, không một năm nào là không có những chỉ thị, những lá thư cũng như những huấn thị của Người về công tác giáo dục. Đó là những cương lĩnh cho toàn thể thầy giáo, cô giáo - những người làm công tác giảng dạy, đào tạo thế hệ trẻ của nước nhà.

Bác Hồ đã xây dựng những cơ sở lý luận và thực tiễn, đặt nền móng vững chắc cho nền giáo dục Việt Nam mang đậm bản sắc dân tộc, dân chủ, khoa học và tiên bộ. Người nói: *“Giáo dục là phải có mục tiêu cao cả là đào tạo những người kế tục sự nghiệp cách mạng to lớn của Đảng và nhân dân ta, do đó giáo dục phát triển mạnh để phục vụ yêu cầu của cách mạng, dân tộc và trong một thời gian không xa đạt đỉnh cao của khoa học và kỹ thuật”*.

Ngay từ ngày đầu trong giai đoạn đen tối của đất nước, Hồ Chủ tịch đã nghiêm khắc phê phán chính sách ngu dân của thực dân Pháp, đó là một cuộc đấu tranh kiên trì, bền bỉ. Sau Cách mạng tháng Tám thành công, Người đã luôn luôn theo dõi, khuyến khích động viên, vạch cho ngành con đường xây dựng đi lên của nền giáo dục xã hội chủ nghĩa nước nhà. Trước hết, Người chủ trương tiêu diệt giặc đói, giáo dục thanh thiếu niên, cán bộ một cách sâu rộng, thường xuyên có nề nếp và sáng tạo.

Đặc biệt đối với ngành giáo dục, trong huấn thị tại lớp đào tạo hướng dẫn viên, các trại hè (12/6/1956) Bác đặt vấn đề: *“Không có thầy giáo, không có ngành giáo dục thì không thể phát triển đi lên xã hội chủ nghĩa được”*. Người đánh giá cao nghề thầy giáo mà Người nhấn mạnh là *“rất vẻ vang”*. Người nói: *“Có gì vẻ vang hơn là đào tạo những thế hệ sau này tích cực góp phần xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ*

nghĩa cộng sản. Thầy giáo tốt là những anh hùng vô danh, đây là một điều rất vẻ vang. Nếu không có thầy giáo dạy dỗ cho con em nhân dân thì làm sao xây dựng xã hội chủ nghĩa được? Vì vậy nghề thầy giáo rất là quan trọng, rất là vẻ vang”.

“Vậy trách nhiệm nặng nề và vẻ vang của người thầy giáo là phải hết lòng chăm lo dạy dỗ con em của nhân dân thành người công dân tốt, người lao động tốt, người chiến sĩ tốt, người cán bộ tốt của đất nước”.

Tại Đại hội Chiến sĩ thi đua ngành giáo dục (21/2/1956), Người nói: *“Muốn làm trọn nhiệm vụ cao cả đó, người thầy giáo cần phải tu dưỡng về mọi mặt, phải không ngừng nâng cao trình độ của mình, cần được nâng cao thêm mãi mãi. Vì thế phải luôn luôn cố gắng học thêm, học chính trị, học chuyên môn, nếu không tiến bộ mãi thì sẽ không kịp đà tiến chung, sẽ trở thành lạc hậu”*.

Người còn nói: *“Dân tộc tiến lên, thầy giáo phải tiến lên phía trước để đưa dân tộc tiến lên mãi”*. Người nhắc nhở: *“Cán bộ giáo viên phải luôn luôn gương mẫu về mọi mặt, không ngừng bồi dưỡng đạo đức cách mạng, lập trường chính trị, phải ra sức đoàn kết giúp đỡ nhau để cùng tiến bộ”*.

Đối với giảng viên và sinh viên đại học, Bác khuyên: *“Hiện nay nhân dân ta cần văn hóa như cần nước uống, các cháu phải tự đào lấy giếng và tự mình đưa nước về cho dân, có như vậy mới là người đầy tớ trung thành của nhân dân. Nhân dân ta vốn rất hiếu học và đặc biệt là rất trọng thầy giáo, vì thế mà mình không được tỏ ra là ông giáo coi thường nhân dân. Thầy giáo với nhân dân như cá với nước, không có nhân dân đóng góp thì các thầy giáo cũng không sống được”*.

Về phương pháp giảng dạy, Bác không đề ra những phương pháp cụ thể nhưng Bác rất coi trọng. Bác nói: *“Các thầy các cô phải tìm cách dạy, dạy cái gì, dạy thế nào để cho học trò hiểu*

chóng, nhớ lâu, tiến bộ nhanh.

Muốn thế các thầy cô giáo phải nắm vững được đối tượng, phải hiểu rõ người học, đối với trẻ em phải hiểu tâm lý của các cháu”. Bác khuyên: “Cách dạy phải nhẹ nhàng vui vẻ, chớ gò ép thiếu nhi vào khuôn khổ người lớn nhất là phải tránh làm cho trẻ em hóa ra già cả”.

“Trong khi giáo dục thiếu niên phải giữ được tính tự nhiên, vui vẻ hoạt bát của trẻ em”. Bác từng kể: “Nhiều thư của các cháu gửi cho Bác Hồ viết như người lớn, đó là một triệu chứng biến trẻ em già sớm cần nên tránh”.

“Dạy các cháu phải làm thế nào cho các cháu khi chơi là được học, mà trong khi học cũng như được chơi”.

Bác lưu ý căn dặn các thầy cô giáo là trẻ em thường hay bắt chước, nên người dạy các cháu phải luôn luôn gương mẫu. Bác nói: “Nếu các cô các chú bảo các em phải siêng năng nhưng các cô các chú đi ngủ hoặc dạy các em phải thật thà nhưng các cô các chú nói sai, hay bảo các em phải giữ vệ sinh chung nhưng các cô các chú bẩn thì như thế là không được”.

Đối với sinh viên hoặc người lớn: “Phải nâng cao và hướng dẫn việc tự học, phải lấy tự học làm cái cốt”. Bác còn nói: “Học ở trường, học trong sách, học nhân dân và học lẫn nhau”. Bác khuyên người lớn: “Học tập phải đào sâu, hiểu kỹ, không tìm một cách mù quáng từng câu một trong sách, chưa thông suốt thì mạnh dạn đưa vấn đề ra thảo luận cho vỡ lẽ. Tuyệt đối không nhầm lẫn học một cách xuôi chiều”.

Việc giảng dạy, Bác khuyên các thầy cô giáo phải luôn luôn “thiết thực vui vẻ, không câu nệ hình thức, tuyệt đối tránh gò ép, nhồi sọ”. Theo ý Bác mà luận ra thì việc giảng dạy cốt yếu là làm cho người học hiểu thấu vấn đề, dùng lời lẽ thí dụ giản đơn, thiết thực và dễ hiểu.

Bác cũng rất chú ý đề cao việc tổ chức giáo dục “kế hoạch giáo dục phải đi đôi và gắn liền với phát triển kinh tế, thiếu người giảng dạy thì không nên đưa những người có năng lực kém điền vào như thế giảng dạy không tốt làm hại cho học sinh. Vậy trường phải ra trường, mở lớp nào cho ra lớp ấy”.

Hồ Chủ tịch quan tâm mật thiết đến vấn đề dân chủ trong nhà trường, Bác dặn: “Đối với mọi vấn đề, thầy và trò phải cùng nhau thảo

luận, ai có ý kiến gì thì phải cùng nhau thật thà phát biểu. Điều chưa thông suốt thì hỏi làm cho thông suốt. Dân chủ nhưng trò phải kính thầy, thầy phải quý trò”.

Hồ Chủ tịch là người phát động trong toàn quốc phong trào thi đua yêu nước rộng khắp: “Người người thi đua, ngành ngành thi đua, ngày ngày thi đua”.

Bác nói: “Thi đua là yêu nước, yêu nước là thi đua”. “Thi đua là đoàn kết giúp đỡ nhau cùng tiến bộ, thi đua là cải tạo nâng cao phẩm giá, văn hóa của con người”. Đây cũng là một trong những khẩu hiệu huấn thị của Người đã trở thành châm ngôn.

Nếu toàn dân thi đua thì ngành giáo dục cũng phải thi đua. Bác dạy: “Trong phong trào toàn dân thi đua ái quốc, chắc rằng ở trường cũng phải thi đua. Thầy thi đua dạy, trò thi đua học”. Đó là phong trào thi đua “Hai tốt” tức là “Dạy thật tốt, học thật tốt”.

Trong thời gian Bác vào thăm Quảng Bình (16/6/1957) khi tiếp các đại biểu dân tộc thiểu số của các xã Dân Hóa, Hàm Nghi, Chinh Phụng, các đại biểu xin Bác được lấy họ Hồ cho đồng bào các xã mình, Bác vui vẻ đồng ý. Sau khi họ đi ra, Bác nói với các đồng chí trong Tỉnh ủy: “các chú phải coi trọng việc nâng cao đời sống cho đồng bào các dân tộc thiểu số, đặc biệt là phải mở mang thêm trường lớp cho con em họ được học hành để mở mang dân trí”. Các đồng chí trong Tỉnh ủy hứa với Bác là sẽ làm như vậy.

Trong gần 25 năm trên cương vị Chủ tịch nước và Chủ tịch Đảng, Bác là người đặt nền móng cho nền giáo dục Việt Nam. Bác là người thầy giáo vĩ đại luôn luôn theo dõi sự tiến lên của nền giáo dục nước nhà. Mỗi lời dạy, lời huấn thị của Người là bài học quý giá về trách nhiệm, lương tâm của mỗi thầy cô giáo vô cùng mật thiết, gần gũi, thấm đậm chất nhân văn cao cả, là kim chỉ nam cho mọi hành động, thúc đẩy động viên thầy giáo cô giáo không ngừng sáng tạo đổi mới trong phương pháp giảng dạy: Dạy thật tốt cho học sinh và cho học sinh học thật tốt như ý nguyện và giáo huấn của Người, để nền giáo dục nước nhà sánh vai cùng cường quốc năm châu trên bước đường phát triển đi lên của đất nước hiện nay ■